

ÍRÁSTÖRTÉNETI TANULMÁNYOK

Az Írástörténeti Kutató Intézet sorozata

Borbola János

KIRÁLYKÖRÖK

Ne feledd: csak egy igazság létezik. A kérdés az, hogy mennyit ismerünk fel belőle.

B. J.

Könyvünk anyagának alapját a Rhind Matematikai Papyrusz képezi. Munkánk során több ezer éves matematikai, geometriai feladatokat, számolási módszereket elemeztünk, királykörökkel, törtekkel és többek között összetett idomok jellemzőivel foglalkoztunk. Ezirányú számításaink ellenőrzésénél és a feladatok matematikai, geometriai megoldásánál nyújtott segítségért köszönetünket tolmácsoljuk a Budapesti Műszaki Egyetem docensének, Dr. Rátky Istvánnak.

BORBOLA JÁNOS

KIRÁLYKÖRÖK

*A Rhind Matematikai Papirusz
királyköreinek magyar nyelvű olvasata*

A Szent Korona egyiptomi méretei

ÍRÁSTÖRTÉNETI KUTATÓ INTÉZET
Budapest

Kiadja az Írástörténeti Kutató Intézet

Szerző: Borbola János

Szerkesztette: Farkas Márta

Tördelés, nyomdai előkészítés: Kis Sándor

Nyomdai munkák
Schnell-Print Nyomda

Felelős vezető: Podlovics József

Kézirat lezárva: 2001. július

© Borbola János 2001.

ISBN 963 00 7468 0
ISSN 1217-6974

Tartalom

I.	Bevezetés	7
II.	Hasznos ismeretek	
	A. Az egyiptomi nyelv története	
	B. Az egyiptomi nyelv	
	C. Az írás.....	
	D. A nyelvtan	
	E. Hangtan.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
	F. A transliteráció.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
	G. Genealógiai megfontolások.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
	H. A könyv szerkezete.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
	I. Munkamódszerünk	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
III.	A Rhind Mathematical Papyrus bevezető oszlopai.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
	A. Bevezető	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
	B. A címloldal leírása.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
	C. Az RMP kezdő oszlopai	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
	D. Chace átírása.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
	E. A szöveg feldolgozása.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
	F. Az olvasott szöveg tartalmának elemzése.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
	G. Összefoglalás	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
IV.	A Rhind papirusz 48-as feladata.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
	A. A feladat leírása	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
	B. A szakirodalom megállapításai, válogatás.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
	C. Észrevételeink.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
	D. A példa tárgyalása	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
V.	A Rhind papirusz 43-as példája.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
	A. A feladat leírása.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
	B. A példa tárgyalása	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
	C. A 43-as példa magyar nyelvű szövege.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
	D. A számolás összefoglalása.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
	E. A példa tartalmának elemzése	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
	F. A szakirodalom fordításainak elemzése. Válogatás.	106
	G. Összefoglalás	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
VI.	A Rhind papirusz 41-es feladata.....	111
	A. A szöveg tárgyalása.....	112
	B. A magyar olvasat:.....	116
	C. Megjegyzések	117
	D. A szakirodalom álláspontja, részletek	123

	=	
	E. Gondolatok a \overline{kk} $k(3)b$ jelek lehetséges hangzósításáról.....	124
	F. Összefoglalás.....	125
VII.	A Rhind papirusz 42-es feladata.....	127
	A. A szöveg részletes tárgyalása.....	128
	B. A 42-es feladat számításai.....	133
	C. A szöveg magyar olvasata.....	135
	D. Összefoglalás.....	135
VIII.	A Rhind papirusz 50-es feladata.....	137
	A. A szöveg feldolgozása.....	138
	B. A számolás menete.....	142
	C. A végeredmény.....	143
	D. A magyar olvasat.....	143
	E. Megjegyzések.....	144
IX.	A Kahun töredék két számoszlopa.....	147
	A. Bevezetés.....	147
	B. A feladat elemzése.....	148
	C. Összefoglalás.....	156
X.	Hogyan számoltak?.....	157
XI.	A matematikai papiruszok közös vonásainak áttekintése.....	181
	A. A példák szerkezete.....	181
	B. A körterület ősi számításának áttekintése.....	184
	C. Az idomok áttekintése.....	186
	D. A példákban használt mértékegységekről.....	188
XII.	A kör kulcsa és a magyar számsor.....	205
XIII.	A Szent Korona egyiptomi méretei.....	213
	A. A Szent Korona mai méretei.....	214
	B. Gondolatok a Szent Korona méreteiről.....	215
	C. A Szent Korona vázának területe.....	221
	E. További geometriai összehasonlítások.....	221
	E. Gondolatok a Szent Korona arányairól.....	226
	F. A párta titka.....	229
	G. Mi a Nbi helyes magyar olvasata?.....	234
	I. Összefoglalás.....	236
XIV.	Forrásmunkák.....	241

I. Bevezetés

A Nílus-völgyi hieroglifák elemzése, kutatása során óhatatlanul elének toladok az egyik legalapvetőbb kérdés: helyreállítható-e csupán a ránk maradt írás birtokában ez az ősi nyelv? Megoldható-e szókincsének és nyelvtani szerkezetének kutatása közben többek között a nyelv hangzósítása, más szóval a beszéd helyreállítása is? Ez a kérdés azért is jogos, mert ezt a nyelvet nem csak lejegyezték, esetünkben rendszeresen kőbe is vésték, hanem minden valószínűség szerint sok millióan, hosszú évezredekken keresztül beszéltek, egymás közötti közlekedési eszközként használták. Megbízhatunk-e a szaktudomány eddigi eredményeiben, különösen akkor, ha tudjuk, hogy a hangtan ellenőrző szerepe, a beszéd helyreállítása még ma is hiányzik? Fogalmazzunk kerekén: elegendő-e a vizsgált nyelv szókincsének és nyelvtani szerkezetének felderítése, s a továbbiakban mi a biztosíték arra, hogy a szaktudomány az ismeretlen nyelv kutatása közben jó úton haladt. Ellenőrizhetők, elfogadhatók-e megállapításai, és melyik az a pillanat, amikor az írást megfejtenek tekinthetjük?

Megannyi kérdés, megnyugtató válasz nélkül.

Úgy tűnik, hogy a késő utókor viszonylag könnyen megelégedett a részeredményekkel. A köztudatban meggyökeresedett álláspont szerint a hieroglifák titkát kb. 170 évvel ezelőtt már megfejtették, így felesleges az ősi írás alapjait tovább kutatni. Az esetleg még nyitva maradt kérdésekre a menet közben tudománnyá duzzadt elmélet minden biztonnal hamarosan válasszal szolgál, ezért a hieroglifák megfejtésének kérdését közmegelegedésre nyugodt szívvel lezárhatjuk. Az olyan, ma már jelentéktelennek minősíthető apróságokat, mint a beszédhez szükséges tartópillér, a hangtan alaposabb megismerését, az archaikus szövegek közvetlen olvasását, a középbirodalmi nyelv hiteles megszólaltatását, stb. nem érdemes 'feszégetni', már csak azért sem, mert a szakirodalom szerint ez az ősi nyelv magvaszakadt, ma már senki sem használja. Így aztán az sem csoda, ha a szaktudomány ez a nyelvet is a 'holt nyelvek' közismert sülyesztőjébe irányította.

Szívünk mélyén azért valami határozottan tiltakozik.

Elfogadhatjuk-e ezt az álláspontot, más szóval az egyiptológia ismert eredményei alapján megfejtenek tekinthetjük-e ezt az írást? Valóban csak a nem jelölt magánhangzók felelősek a hangzósítási kísérletek kudarcáért, vagy létezik valami komolyabb, elfogadható magyarázat erre a visszásságra? Sőt, mehetünk egy lépéssel tovább! A szakirodalom halkán bevallja, hogy ma már senki sem tudja ezt a nyelvet közvetlenül olvasni. A mondattan, a 'szent szintaxis' nélkül lehetetlen a hieroglifás írást megfejteni. Úgy is fogalmazhatunk, hogy az alaktan, a hieroglifás/hieratikus jelekkel írt szavak és mondatok látható, külső megjelenési formája nem alkalmas a közvetlen olvasásra. Csak a mondattani elemzés alapján dönthető el egy-egy jelcsoport szerepköre, jelentése.

Érdemes ennél a furcsa gondolatnál kissé elidőzni. Elképzelhető-e az, hogy emberek milliói évezredekken keresztül olvasás helyett analizáltak? Hogyan lehetett az őskor egyik legnagyobb birodalmát kormányozni, Földünk egyik legnagyobb folyamatát megszelídíteni, a többi között csodálatos építmények sokaságát emelni úgy, hogy – a szaktudomány mai álláspontja szerint – írásukat közvetlenül sem olvasni, sem hangzósítani nem lehetett?

Az egyiptológia ennél a pontnál megtorpant, nem tudott tovább lépni. Ma ezt kell elfogadnunk, vagy elvetnünk. Ha vesszük a fáradságot, és igyekezünk a helyreállított középbirodalmi nyelv nyelvtanát elsajátítani, további kérdések sokasága toladok elének. A már említettek mellett a 'felfedezett' nyelvtani szerkezetek sora, valamint a más nyelvekből kölcsönzött és ide erőltetett ismeretek forrataga támaszt további kételyeket. Mint azt látni fogjuk, elfogadható, megalapozott magyarázattal a szakirodalom mindeddig adós maradt.

Kétségeinket a következőkben foglaljuk össze: lehetséges-e az, hogy a Közép-birodalom szótana és mondattana helyreállításakor elkövetett alapvető hibák, helytelen elemzések csak egy mesterséges vázrendszer felállításához vezettek, valamint elképzelhető-e az, hogy ezért nem lehet ezt az ősi írást közvetlenül sem olvasni, sem megszólaltatni?

Válaszunk egyenes és rövid: *lehetséges!*

Erről szól ez a könyv. Pontosabban az ősi írások egyikét, az egyiptomi hieroglifák és a vele csaknem egyidős hieratikus írás 'újfajta' olvasatát szeretnénk bemutatni a Rhind Papyrusz címoldala és a körrel foglalkozó geometriai feladatainak megoldásán keresztül.

Mint azt látni fogjuk, az ősi egyiptomi írás megfejtéséhez vezető út az agglutináción, a suffixes ragozáson és többek között a lágy mássalhangzókon keresztül a magyar nyelv ősébe torkollott. Eddigi kutatásaink során azt tapasztaltuk, hogy nyelvünk ősi formájának szótana, nyelvtani szerkezete, de hangtana is a kezdeti idők hieroglifás/hieratikus írásának alapját alkotja. Megszólaltatásához nem szükséges más, például sémi nyelvek mássalhangzóit kölcsönözni vagy a nemzetközi megállapodás értelmében bevezetett, ismeretlen magánhangzókat helyettesítő 'e' hangot a torlódó mássalhangzók közé ékelni, nincs szükségünk áttekinthetetlen mondattani szerkezetek elemzésére sem, mert, mint látni fogjuk, ez az írás a magyar nyelv ősen közvetlenül olvasható.

Nem állítunk keveset.

Sőt, ez a gondolat sokak számára csaknem hihetetlen. A legelső kérdések egyike: mit keres a magyar nyelv Egyiptomban? Egyáltalán lehet-e anyanyelvünk valóban ilyen régi, és ha mégis elfogadnánk ezt a gondolatot, akkor hol marad nyelvünk „tudományosan bizonyított” finn-ugor eredete?

Nos, ma még nem szolgálhatunk mindenre kielégítő válasszal. Könyvünkben csupán észleléseinket, a valóság elemeit, a tényeket rögzítettük, ősi, mindmáig vitatott matematikai és geometriai szöveges példákat oldottunk meg, valamint 4000 éves szövegeket olvastunk közvetlenül magyarul.

Neves elődeink példája bizonyítja, hogy ősi szövegek magyar nyelvű olvasatát egyik szaktudomány sem tekinti bizonyító erejűnek, így a nyilvánvaló szerkezeti és szótani párhuzamok, azonosságok sokaságát, mint délibábos, kutyabőrkereső, nosztalgikus áltudósok mosolygásra készítő igyekezetét, a hivatalos fórumokon elvetik. Hangzósítási eredményeink már komolyabb előnyt jelentenek, de tekintve, hogy ez is csak nyelvészeti ismereteken nyugszik, igazunk elfogadtatásához még mindig nem elég súlyos érv.

Alaptételünk helyességének igazolásához valami új, biztosabb alapot kerestünk.

Megítélésünk szerint a 4000 éves matematikai papyruszokat bizvást tekinthetjük kétnyelvű leleteknek, melyekben a matematika, az emberiség egyetemes nemzetközi nyelve és az ősi egyiptomi hieratikus írás egymást kiegészíti, egyúttal egymást ellenőrzi is. Ugyanis hibásan értelmezett szöveges példákat nem lehet megoldani.

Így született meg a Királykörök gyűűje.

Néhány töredéktől eltekintve gyakorlatilag csak két komolyabb papyrusz foglalkozik ősi matematikai és geometriai ismeretekkel: a Moszkvai Matematikai Papyrusz (MMP), mely Moszkvában a Puskin Szépművészeti Múzeum gyűjteményét gazdagítja, valamint terjedelmesebb társa, a Rhind Matematikai Papyrusz (RMP), melyet Londonban, a British Múzeumban csodálhatunk meg. Könyvünkben a fentiekből válogatva az összes körrel foglalkozó példát egy csokorba kötöttük, melyeknek magyar olvasata a szakirodalom számolási eredményeinek helyesbítéséhez, és mint látni fogjuk, több esetben a feladat egyedüli helyes megoldásához vezetett (az RMP 41-, 42-, 43-, 48-, és 50-es feladatairól, valamint az el-Lahun-ból¹ származó papyrusztöredékek IV/a, 13-14-es oszlopairól van szó). Az MMP 10. feladatára most csak utalunk, az *Olvassuk együtt magyarul!*² című korábbi munkánkban már részletesen tárgyaltuk.

A hieroglifák valódi értelmének, hangzósításának megismerése természetesen körültekintő, aprólékos munkát igényel, részleteinek feltárása, rendszerezése és feldolgozása nem lehet csupán egy szakterület, egyetlen kutatócsoport feladata. Az elveszett szálak felkutatására és összekötésére szakavatott egyiptológusok mellett nyelvészek, történészek, mérnökök, matematikusok,

¹ Griffith, *Hieratic Papyri from Kahun and Gurob I-II* (London, 1898), Vol.II, T. VIII.Kol.13-14.

² Borbola, *Olvassuk együtt magyarul! A Moszkvai matematikai Papyrusz két feladatának magyar nyelvű olvasata* (Budapest, 2000), 61-90.

archeológusok, sőt hittudósok, művészettörténészek, ötvösök és sok más szakember összehangolt munkája, közös erőfeszítése szükséges.

Mindez azért is időszerű, mert állításunk alátámasztására további, kézzel fogható 'leletekkel' szolgálhatunk.

Számai között nyelvünk még ma is őrzi a kör ősi egyiptomi számolásának állandóit, sőt... a Királykörök gyűrűjének központjába helyezett nemzeti kincsünket képező Szent Korona az őskorból származó ismeretek elveszettnek hitt egyiptomi szálaait köti össze népünk történelmével, napjaink kultúrájával.